

STILLE TOCHT NIET ALTIJD GERUISLOOS

HANS RIJSWIJK

Een traag lopende muzikant met omfloerste trom, een wijkagent met witte handschoenen, een heel stel jongens en meisjes met bloemen in de hand, de eerste burger met ambtsketen, een bestuurslid met ondersteunende wandelstok van het comité dat de traditie van Hoorns Stille Tocht in ere houdt. Samen vormen zij tegenwoordig de kop van de lange sliert mensen die elk jaar op 4 mei van de Westerdijk naar het Kerkplein kronkelt. Om daar te gedenken, twee minuten stil te zijn, bloemen neer te leggen en respect te betuigen aan de slachtoffers uit met name de Tweede Wereldoorlog. Maar ook uit al die andere oorlogen waarbij na 1945 Nederlanders betrokken zijn geweest.

De Stille Tocht bereikte in 1946 vanuit de Nieuwstraat het Kerkplein

De geschiedenis van de Stille Tocht in Hoorn begint eigenlijk op 30 december 1944. Dan schieten leden van de Knokploeg Hoorn in een kapperszaak aan de Nieuwstraat een beruchte jager op Joden, onderduikers en illegalen dood. De Duitse bezetter reageert op niet mis te verstane wijze. Op 4 januari 1945 worden vijf onschuldige Nederlanders vanuit het huis van bewaring aan de Amsterdamse Weteringschans naar Hoorn gebracht en bij de Grote Kerk doodgeschoten. Het zijn Johan Versfelt, Gerardus Jonker, Jacob Wilhelm Jansen, Hendrikus Marinus Immig en Johan Theodoor J. Janssen. De route die de vijf in Hoorn afleggen gaat vanaf het

begin van de Westerdijk, via de Nieuwsteeg naar het Achterom en vervolgens door de Gelderse Steeg naar het Grote Noord. Dan gaan de vijf mannen via de Kaasmarkt naar de Nieuwstraat en het Kerkplein, waar zij staande voor een muur van de Grote Kerk worden gefusilleerd. Het is deze route, die de deelnemers aan de Stille Tocht vanaf 1947 elk jaar afleggen.

Monument Achterom

In 1945 en in 1946 worden de gevallen al herdacht met tochten en herdenkingen. In het jaar waarin de vrede wordt getekend, worden in veel gemeenten de herdenkingen en bevrijdingsfeesten gecombineerd met de viering van de verjaardag van koningin Wilhelmina. Koninginnedag is tijdens

haar bewind op 31 augustus. In 'de vrije Hoornse courant' (met als ondertitel 'Voorzetting van het V.N.-Bulletin voor West-Friesland' en verder in de kop 'Dagblad voor West-Friesland') wordt op 24 augustus 1945 het vijf dagen durende programma aangekondigd. In de dagen daarna wordt in dezelfde krant, maar ook in het 'Nieuw Noordhollandsch Dagblad' (met als toevoeging 'Voortzetting van Westfriesch Dagblad') uitgebreid verslag gedaan. Zo trekt op woensdagavond 29 augustus twee uur lang een optocht door de stad. Drie muziekkorpsen, hossende en juichende mensen, landauers met daarin Hoorns eerste burger H.C. Leemhorst en de voor-

zitter van de Oranje Vereeniging. Eindbestemming is het plein van de Sint Jozefschool aan het Achterom voor de onthulling van een monument. Uit de krantenkolommen van toen: 'De stoet was tot een menschenmenigte aangegroeid toen ze op het Achterom kwam om aanwezig te zijn bij de onthulling van het monument voor de gevallen. Dit monument, geplaatst door de buurtvereniging Achterom, werd vervaardigd door de fa. Vogelpoel. Na opstelling van een afdeeling B.S., onder com-

Het monument op het plein voor de Sint Jozefschool aan het Achterom

mando van sectiecommandant F. Ploeg, werd het Wilhelmus gespeeld, waarna de heer Vogelpoel Jr. het beeld onthulde'. Het beeld stelt een onbekende soldaat voor. Volgens de verslaggever van toen: fier en sober in houding en expressie. Een in klei omgezette verpersoonlijking van moed en volharding van onbekende helden. Met op de achtergrond een kruis. Er is nog een korte toespraak van voorzitter Kaptein van de buurtvereniging Achterom. Hij zegt: "Waar eens het hakenkruis hing, daar triompheert nu het Kruis van Christus".

Een dag later, op donderdag 30 augustus is er volgens het programma om 10 uur een 'huldiging aan de gevallen bij de Grote Kerk', worden de graven van de gevallen vliegers op het kerkhof aan het Keern bezocht en is er een defilé langs dat net onthulde monument bij de Sint Jozefschool aan het Achterom door het 'bestuur van de Oranje Vereeniging en de besturen der buurtverenigin-

gen'. Het muziekkorps Apollo zorgt voor de treurmuziek. Uit de krant: 'Tien uur sloeg de klok, toen onder dof tromgerommel van de omfloerste trom en met vaandels in rouw, Apollo in droevige gang aankwam, gevolgd door een eindelooze stoet van deputaties uit alle stadskringen.... Langzaam werden de bloemen aangedragen, heerlijk witte en oranje dahlia's, bloedroode gladiolen en zachte rozen.... Dan bogen de vaandels in eerbiedigen groet en defileerde een ontroerende menigte langs'. Dat langs betekende langs de voorlopige gedenkplaat aan de Grote Kerk waarop de vijf namen van de hier gefusilleerde landgenoten. Via dat monument aan het Achterom gaat men naar de vliegersgraven op de Algemene Begraafplaats. Maar ook tijdens de Hoornse bevrijdingsfeesten die volgen, worden nog herdenkingen gehouden. Secretaris Piet Rijswijk van de Turnkring West-Friesland meldt in de krant, dat tijdens de turnfeesten op zondag 2 september een kranslegging wordt gehouden bij de Grote Kerk, waaraan niet alleen het kringbestuur maar ook de voorzitters van de 22 deelnemende Westfriese turnverenigingen aan deelnemen.

Eenvoudige cyclame

Een volgende herdenking van de vijf is op 4 januari 1946, precies een jaar nadat zij staande voor de muur van de Grote Kerk werden vermoord. Een deputatie van het comité tot oprichting van een gedenkteken is om 12.00 uur aanwezig. Daartoe horen onder andere deken Piet van der Meer, domina Dieuw van Vliet en voorzitter dominee W.F. Boers. De plechtigheid is kort en ontroerend. Burgemeester Leemhorst hangt een krans onder de voorlopige gedenkplaat; er hangt dan al een krans van de Landelijke Organisatie voor hulp aan onderduikers (L.O.), terwijl ook een 'eenvoudige cyclame getuigde dat deze mannen niet vergeten worden'. Een paar uur later gaan verleden en toekomst samen op het moment dat voor het stadhuis (nu het Statenlogement) en de Grote Kerk groepjes mensen staan. Die bij het stadhuis wachten op een trouwstoet, bij de kerk wacht men op de Gezagstroepen die vanaf de Kaasmarkt aan komen marcheren. Voorop commandant A.P.N. Pielage. De drie pelotons met wapens vormen een carré voor de kerk. Een luitenant, een sergeant en een soldaat hangen een krans aan de muur; de geweren worden gepresenteerd. En dan klinkt het bevel voor de afmars. De trouwplechtigheid is trouwens ook afgelopen, want – zo meldt de krant van 5 januari 1946 – voor het stadhuis is geen rijtuig meer te bespeuren.

Verzetsmensen ontbreken

Op maandag 25 februari 1946 komen de leden van de Oranjevereniging bijeen in het Parkhotel aan het Achterom. Omdat voorzitter J.D. Poll nog steeds afwezig is (later blijkt dat deze directeur van de H.B.S. op 21 april 1945 is omgekomen tijdens een transport tussen de concentratiekampen Buchenwald en Dachau) en vice-voorzitter Weijling ziek is, ontvouwt bestuurslid A.J. Beek de plannen voor de herdenking en het bevrijdingsfeest op zaterdag 4 mei. Volgens de toenmalige regering mogen herdenking en feest bij elkaar maar een halve dag duren: 'Het vaderlandsch herstel gedooft niet de krachten daaraan een vollen dag te onttrekken'.

In de Vrije Hoornse Courant van 2 mei staat echter dat al op vrijdag 3 mei de herdenking voor de gevallen zal plaatsvinden. Om half acht 's avonds zal de bloemlegging plaatsvinden. Het gaat dit keer helemaal mis. Op velerlei aandringen wordt het tijdstip van stilte en kranslegging nog aangepast aan de landelijke norm: acht uur dus. De door burgers voorgestelde route die ook door de vijf gefusilleerden is gelopen, sneuvelt in de voorbereidingen. De te volgen route blijft: Doelenplein, Ged. Turfhaven, Gouw, Nieuwstraat en Kerkplein. Later via het Grote Noord weer terug naar het Doelenplein. Gezagstroepen en afgevaardigden van de Oranjevereniging en de buurtverenigingen lopen mee. Maar op het Kerkplein zijn geen leden van het verzet te vinden. Die hebben namelijk geen uitnodiging ontvangen om hun inbreng in het programma te leveren. Uit een redactioneel commentaar in de Vrije Hoornse Courant van 7 mei 1946: 'Op de vraag waarom de verzetsbeweging geen uitnodiging had ontvangen antwoordde men, dat men een dergelijke beweging niet kende in Hoorn en van haar bestaan niet afwist'. Overleg tussen burgemeester Leemhorst (die volgens de journalist toch de adressen van de verzetsmensen kende), de verzetsmensen Verbeek, Luyckx en Kleipoel en bestuursleden van de Oranjevereniging levert geen vergelijk op.

Op 3 mei 1946 is er dus wel een tocht met kranslegging bij de Grote Kerk. Maar de verzetsmensen herdenken in stilte om klokslag acht uur de gevallen in het L.O.-gebouw. Om negen uur gaan zij alsnog naar de Grote Kerk, waar de meeste mensen dan weg zijn. Ze leggen er in alle rust hun krans op de plek waar de vijf zijn doodgeschoten.

Op 4 mei, de nationale feestdag, herdenken leerlingen op de H.B.S. aan de Johan Messchaertstraat hun omgekomen directeur J.D.Poll en leggen leer-

lingen van de U.L.O. aan de Draafsingel bloemen bij het gedenkbord aan de Grote Kerk en op het graf van Engelse en Amerikaanse vliegers op de begraafplaats aan het Keern.

Er is in dat jaar 1946 trouwens ook nog een herdenking op dinsdag 14 mei, de dag waarop vijf jaar eerder de capitulatie van Nederland duidelijk werd. Deze herdenking is speciaal voor hen die in die vier oorlogsdagen van mei 1940 hun leven hebben gegeven, onder hen ook de uit Hoorn afkomstige soldaat Wim de Rek van het regiment Jagers, die

Nog altijd maakt de kranslegging deel uit van de Stille Tocht

Een van de eerste herdenkingen. Het monument aan de kerkmuur moet nog worden aangebracht

op 10 mei 1940 al sneuvelde. De herdenking is op de Kaasmarkt, waar de gezagstroepen van de 4e Compagnie district Hoorn het geweer presenteren. Op de Kaasmarkt ook veel oud-militairen die overal in Nederland de bewogen meidagen van 1940 hebben meegemaakt. Velen hebben het oude uniform van toen aangetrokken. De aanwezigen zijn het na afloop al snel eens: het is een bewogen bijeenkomst.

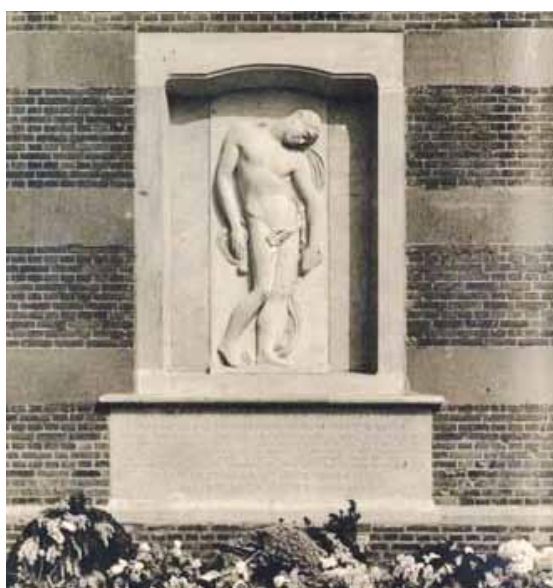
Permanent monument

Ondertussen is een speciaal comité dus al bezig met het bij elkaar garen van geld voor een permanent monument aan de Grote Kerk. In de krant verzucht een redacteur op 6 september 1946: 'Waar blijft het monument voor onze gevallen. Al anderhalf jaar hangt nu het schamele bord bij de Grote Kerk.

Het begint tekenen van ouderdom te vertonen en er onder hangen een paar oude stuk geregende kransen'. Voorzitter van het comité, dominee Boers, reageert op 13 september 1943 gekwetst in de krantenkolommen. Hij laat de betrokken redacteur optekenen: 'Dat de plannen nog niet tot zichtbare uitvoering kwamen is te wijten aan de buitengewoon drukke werkzaamheden van den beeldhouwer die met de uitvoering is belast'. Maar op 12 december 1946 worden activiteiten bij de Grote

De muur voor plaatsing van het monument. De gaten van de kogels zijn nog te zien

Het monument na plaatsing
Het beeld van beeldhouwer Pieter Starreveld verbergt de gaten die door de kogelregen op 4 januari 1945 zijn ontstaan

Kerk waargenomen. In het Nieuw Noordhollandsch Dagblad staat: 'Een paar werklieden van de aannemersfirma Blauw zijn momenteel een ruimte aan het hakken, waarin het door den beeldhouwer Piet Starreveld uit Amsterdam vervaardigde reliëf zal worden geplaatst'.

Nog voordat het monument officieel op zaterdag 26 april 1947 wordt onthuld is er al commotie. Ene H.E.S. levert in hetzelfde Nieuw Noordhollandsch Dagblad kritiek op enkele Hoornse monumenten en vooral op het nieuwe monument voor de geval-

lenen. 'Hoe komt men er toe om zoo iets te ontwerpen en te aanvaarden. Spreekt uit dit monument het groote offer door de gevallenen gebracht? Of de wreedheid van den bezetter? Of spreekt het ons van liefde en toewijding voor Vorstin en land?... Niets van dit alles. Het zou een monument kunnen zijn om den textielnood van onze dagen voor het nageslacht uit te beelden.... Het had zoo mooi kunnen zijn!'

De kritiek op het ontwerp van beeldhouwer Starreveld verhindert niet dat het beeld op zaterdag 26 april 1947 wordt onthuld. Dat gebeurt in aanwezigheid van familieleden van de vijf mannen die hier op 4 januari 1945 werden doodgeschoten. Maar ook leden van het verzet zijn er bij en voor de kerk staat een grote menigte. 'Microfoons maakten het mogelijk dat het in breeden rijen opgestelde publiek al het gebeuren kon verstaan', zo leest men twee dagen later in de krant. Voorzitter dominee Boers van het comité dat het monument heeft gerealiseerd richt zich in zijn rede vooral tot de nabestaanden. 'Mogen zij zich getroost achten door de gedachte, dat hun offers niet vergeefs zijn gebracht'. Daarna onthult een zoon van de hier doodgeschoten Gerardus Jonker het monument door langzaam een vlag weg te trekken. Er zijn kransleggingen en tot slot draagt dominee Boers het monument over aan de zorgen van het gemeentebestuur. Dat zich later trouwens af en toe niet van die zorgtaak bewust lijkt te zijn.

Herdenkingsdiensten

De Stille Tocht van 1947 volgt de route die de vijf gefussilleerden in 1945 aflegden. Op zaterdag 4 mei lopen honderden mensen vanaf de Westerdijk naar het Kerkplein, waar de harmonie Apollo voor gepaste muziek zorgt. Twee minuten stilte, het Wilhelmus en de bloemen. Het zijn de vaste en daarna nooit meer veranderende ingrediënten van de dodenherdenking in Hoorn. In 1947 en daarna nog een paar jaar lopen de deelnemers aan de Stille Tocht trouwens na de kranslegging nog naar de Kaasmarkt waar de stoet wordt ontbonden.

In 1949 wijst de organisatie van de Stille Tocht er een paar weken eerder nadrukkelijk op, dat de kijkers langs de route en op het Kerkplein geen deel hebben aan de herdenking van de gevallenen. Dat hebben alleen de deelnemers aan de tocht. Het heeft waarschijnlijk geen effect, want de journalist van het Dagblad voor West-Friesland constateert op die 4e mei 1949 dat 'op het Kerkplein zich een grote menigte had verzameld om mede eer aan de

gevallen te brengen'. In datzelfde verslag staat verder nog te lezen dat de herdenking 'in de ontroerende ogenblikken verstoord werd door het geblaf en gegrom van een troep vechtende straathonden'. In die jaren ontwikkelt zich ook de gewoonte om na afloop van de Stille Tocht op 4 mei bijeen te komen tijdens een herdenkingsdienst. Daar spreken meestal de plaatselijke dominees, soms een katholieke geestelijke en in die tijd ook vaak burgemeester mr. dr. B.R. Canneman. In 1950 is de dienst in de Grote Kerk en wordt het gedicht 'Het lied der achttien doden' van Jan Campert voordragen. Een jaar later is de herdenkingsdienst in de Parkzaal aan het Achterom en treden de Christelijke Oratorium Vereniging Soli Deo Gloria en het Hoorns R.K. Gemengd Koor op. In 1952 is volgens de verslaggever van het Dagblad voor West-Friesland 'de meest indrukwekkende Stille Tocht'. Waarom vertelt hij niet. De herdenkingsdienst is dan op de Kaasmarkt. Sprekers zijn burgemeester Canneman, rector J. Smulders, dominee Dijkstra en het P.v.d.A.-lid van de Tweede Kamer J.H. Scheps, die als verzetsstrijder in 1944 wordt gearresteerd maar de oorlog overleeft.

De Stille Tocht van 1953 wordt in de middag voorafgegaan door de onthulling van de plaquette met namen van de oorlogsslachtoffers in de Nieuwsteeg. De 14-jarige Nieta Trompetter, van wie de grootouders in de oorlog zijn omgebracht (Stolpersteine voor de woning aan het Breed 10 herinneren aan de plek van waar die grootouders zijn weggevoerd) onthult de plaquette. Het comité dat de plaquette na de onthulling overdraagt aan de gemeente Hoorn, staat wederom onder voorzitterschap van dominee Boers. 's Avonds is de Stille Tocht; de deelnemers lopen nog altijd na de bloemlegging door naar de Kaasmarkt. In de krant wordt een dag later fijntjes opgemerkt dat de medewerking van het muziekkorps Apollo minder geslaagd was.

Albert van Dalsum

Aan de Stille Tocht nemen in die jaren telkens honderden mensen deel. De Kaasmarkt is nog steeds het einddoel, er komen schijnwerpers die de halfstok hangende vlag verlichten op het moment dat die op het einde van de bijeenkomst tot in de top wordt gehesen. Er zijn af en toe bekende Nederlanders die komen spreken, zoals in 1959 I.A. Diepenhorst, professor aan de Vrije Universiteit in Amsterdam en lid van de Eerste Kamer voor de ARP. De Brassband Amsterdam onder leiding van de in Hoorn bekende dirigent Meindert Boekel

(ook dirigent van bijv. Soli Deo Gloria) speelt in 1961 na afloop van de Stille Tocht in de Grote Kerk, domina Dieuw van Vliet houdt de herdenkingsrede een jaar later.

In de jaren zestig treedt ook twee keer na de Stille Tocht Het Zoldertheater op. Deze Hoornse toneelgroep rond de KNO-arts Harry van Scherpenberg zet in 1966 'Furcht und Elend des Dritten Reiches' van Bertolt Brecht op de planken van de Grote Kerk. Met onder andere chirurg Felix Bax als SA-man en leraar Nederlands Jan Plekker als werkloze. In 1968 is er een Stille Tocht van 'redelijke lengte en staan er veel wachtenden op het Kerkplein'. Een deel van hen spoedt zich na afloop naar de Noorderkerk, waar Het Zoldertheater nu onder regie van de 77-jarige en toen al legendarische acteur Albert van Dalsum 'Droom der gevangenen' van Christopher Fry speelt. Met KNO-arts Harry van Scherpenberg, de leraren Nederlands Jan Plekker en Frans Brieffies en de dan in Stompetoren wonende dominee Nico ter Linden die later als predikant van de Westerkerk in Amsterdam landelijke bekendheid krijgt. Albert van Dalsum draagt vooraf met zijn sonore stem het gedicht 'Celdroom' van H.M. van Randwijk voor.

Albert van Dalsum leest tijdens een herdenking het gedicht 'Celdroom' van H.M. van Randwijk voor. (Foto: Fred van Poelgeest; collectie Hans Rijswijk)

Begin jaren zeventig taant de belangstelling voor de Stille Tocht, de herdenkingsbijeenkomsten in de Noorderkerk blijven goed bezet. In het lustrumjaar 1970 loopt een deputatie van de Koninklijke Marine mee met de Stille Tocht en is er op 5 mei een buitengewone – volgens de krant – nietszeggende raadsvergadering, waarvan de presentiegelden aan de landelijke Stichting 40-45 worden geschonken. Zo halverwege dat decennium dreigt de Stille Tocht helemaal te verdwijnen. In het Noordhollands Dagblad valt op 5 mei 1975 te lezen: 'Hoewel het gemeentebestuur bericht dat de Stille Tocht niet doorging, maakten zo'n 125 mensen die tocht vanaf de Westerdijk'. En in het Dagblad voor West-Friesland: 'De Stille Tocht die geschrappt was, ging gewoon door'. In deze kolommen ook een verwijt richting de zorgplicht van de gemeente voor het monument aan de muur van de Grote Kerk. Het perkje onder het monument ligt in 1975 bezaaid met afval. 'De gemeente had op z'n minst kunnen zorgen dat de plek schoon was'.

Leerlingen voorop

In die jaren komt het initiatief voor de organisatie van de Stille Tocht veelal uit het stadhuis. Het is ambtenaar Zeger Homan die de mensen van het comité telkens bijeen roept. Ruud Vortman – zoon van een Hoornse verzetsman Ab Vortman – raakt

dan bij het Hoornse comité 40-45 betrokken. “Vanaf 1976 is er weer een volwaardig comité, dat met een bescheiden budget de Stille Tocht regelt. Ik zie de kop van de stoet uit die jaren nog voor mij. Burgemeester Tjaberings voorop, de oude schilder Polman, Bets Molenaar en ome Koos Verbeek daar vlak achter”. De schare lopenden blijft echter in die jaren op 4 mei klein. Soms staat er nog wel wat publiek langs de kant. De muzikale begeleiding is in die jaren al in handen van het in 1967 vanuit een fusie ontstane Hoorns Harmonie Orkest. Ruud Vortman: “Toch zijn we doorgesgaan. Gewoon omdat we voelden dat dit nodig was”. En dat doorzetten loont. In de jaren tachtig groeit de belangstelling. Ook wordt de schooljeugd direct bij de Stille Tocht betrokken. De tocht wordt in de jaren tachtig geopend door kinderen, leerlingen van de Johannes Postschool voor mavo leggen in 1983 de eerste krans, in 1984 zijn het leerlingen van de R.K. Scholengemeenschap Werenfridus die die taak uitvoeren. In 1985 schrijft een journalist in het

Onthulling van één van de monumenten van verzetsvrouw Truus Menger

NHD Dagblad voor West-Friesland: 'Het hele plein staat vol; met heel jong tot zeer oud'.

In 1985 wordt de oude traditie van een herdenking na afloop van de Stille Tocht weer in ere hersteld. Vanaf dat jaar kunnen de deelnemers aan de tocht na afloop doorlopen naar de Oosterkerk, waar later op de avond een concert, theatervoorstelling of iets dergelijks kan worden bijgewoond. De dominees van weleer zijn dan wel uit het beeld verdwenen.

Monumenten Truus Menger

De Stille Tocht in 1988 is beladen met emoties. Er komt vlak naast de Grote Kerk en het monument een consumptiekiosk. Op zonnige dagen wordt van hieruit het terras voor de Grote Kerk bediend. Voormalige verzetsstrijders en het comité 40-45 protesteren tegen de bouw, waardoor het Hoorns Harmonie Orkest op het plein naar voren moet

worden opgesteld en daardoor het zicht op de kransleggingen belemmert. Het helpt niet, jarenlang staat de kiosk de herdenking 'in de weg'.

Een hoogtepunt voor het comité 40-45 is natuurlijk de Stille Tocht van 4 mei 1990. Dan worden de vier monumenten met de handen van verzetsvrouw Truus Menger (kompaan van o.a. Hannie Schaft en inmiddels lid van het Hoornse herdenkingscomité) onthuld. Dat gebeurt door mevrouw Waasdorp-Jonker en de heer Jonker, twee nabestaanden van de gefusilleerde Gerardus Jonker. Sindsdien leggen kinderen tijdens de Stille Tocht elk jaar bloemen rondom de handen, die achtereenvolgens de begrippen 'afscheid' (kop Westerdijk), 'woede' (hoek Westerdijk/Nieuwsteeg), 'wanhoop' (hoek Achterom/Geldersesteeg) en 'laatste troost' (voor de Koepelkerk op het Grote Noord) uitbeelden.

Natuurlijk zijn er incidenten tijdens de Stille Tocht. In de jaren zestig klaagt een verslaggever dat 'het verkeer in de rest van de stad door raasde'. Kennelijk drong het geluid door tot op het Kerkplein. Ook in latere jaren ervaart men geluidsoverlast van in de omgeving van het Kerkplein brommende jeugd, vroeg in de avond al beschonken voorbijgangers en al hard pratende doorlopende stellen. Op 4 mei 1992 is er een ernstig incident. Dan brengt een man tijdens de twee minuten stilte op het Kerkplein de Hitlergroet. Later wordt hij aangehouden in een nabij gelegen café.

Op aandringen van een notaris – weet Ruud Vortman – krijgt begin jaren negentig ook met het oog op allerlei aansprakelijkheden de organisatiestructuur van het comité een officiële basis. Op 13 november 1991 wordt de stichtingsacte van het Comité 40-45 Hoorn officieel bij de notaris gepasseerd. Ruud is dan al voorzitter van het comité, want in 1985 neemt hij de voorzittershamer over van Wim Lips.

Sobere verzoening

Vijftig jaar na de oorlog wordt in 1995 de Stille Tocht door duizenden mensen, onder hen veel jongeren, meegelopen. Een jaar later is een sobere verzoening te zien. Op uitnodiging van de Gereformeerde Kerk loopt in 1996 dominee G. Quast uit het Duitse Magdenburg in de Stille Tocht mee. De gereformeerden in Hoorn onderhouden dan al 15 jaar banden met de stad die oorspronkelijk in Oost-Duitsland is gelegen. Dominee Quast staat op 5 mei op de kansel van de Gereformeerde Kerk aan de J.D.Pollstraat. Hij preekt er in het Nederlands. Verwijzend naar zijn eigen afkomst stelt hij dat daders alleen om verzoening mogen vragen en

slachtoffers alleen over verzoening kunnen spreken. Ook in 1995, maar dan op Bevrijdingsdag 5 mei, krijgt Hoorn er een herinneringsmonument bij. Aan de Westerdijk ter hoogte van de Geldersesteeg onthullen twee Amerikaanse oud-vliegers (van de 390th Bomb Group Veterans Association) het door Truus Menger gemaakte monument dat herinnert aan de vliegtuigramp boven Hoorn op 7 juli 1944. Dertien bemanningsleden komen om het leven. Door neervallende brokstukken op huizen aan de Drieboomlaan en Merensstraat sterft ook de 31-jarige mevrouw Kramer-Deen. Het monument komt er op initiatief van Frank Leek en Jos de Groot. Truus Menger gebruikt voor het monument in het Hoornse Hop gevonden brokstukken van de verongelukte vliegtuigen. Comitéleden leggen sinds de onthulling elk jaar op 4 mei bloemen bij dit monument. De tochten uit die periode worden vaak voorafgegaan door een speciale kerkdienst in de Noorderkerk.

Bijltje er bij neergooien

Het comité 40-45 organiseert in de laatste twee decennia van de vorige eeuw op verzoek van het gemeentebestuur ook de bevrijdingsfeesten op 5 mei. Ruud Vortman: "Wij werden gevraagd om 5 mei weer wat leven in te blazen". Er komt onder andere een bevrijdingsmarkt op het Kerkplein en er is een muzikaal programma. Er gebeurt weer wat op Bevrijdingsdag in Hoorn. Ook wordt om de vijf jaar op 5 mei een reünie voor oud-verzetsmensen georganiseerd in schouwburg Het Park.

Het gaat allemaal goed totdat echter halverwege het eerste decennium van deze eeuw wethouder Jack van Es van financiën de geldstroom richting comité begint dicht te draaien. Ruud Vortman: "Hij vond dat bevrijdingsfeest niet meer zo nodig". Ook de

Na de kranslegging in 1946. In stilte wordt de bloemenzee bekeken. De tekst op de krans link: 'Voor hen die voor Onze Vrijheid vielen'

op de Stille Tocht aansluitende bijeenkomst in de Oosterkerk kan volgens hem wel geschrapt worden. Het comité dreigt vervolgens om het bijltje er helemaal bij neer te gooien en ook de handen af te trekken van de Stille Tocht. Uiteindelijk stappen vijf leden van het comité op, onder hen ook voorzitter Ruud Vortman. Die heeft in 2002 – uiteraard op 4 mei - voor al zijn inspanningen voor het comité de bronzen legpenning van de gemeente Hoorn uit handen van wethouder Cilia van Weel gekregen. Na de onmin tussen het comité en de wethouder van financiën is uiteindelijk toch een al jarenlang stand houdende afspraak gemaakt. De gemeente stelt een bedrag ter beschikking voor de organisatie van de Stille Tocht en de foto-expositie met beelden uit de oorlogsjaren, die al een jaar of tien gedurende twee weken voor de tocht wordt gehouden. Niet voor de herdenkingsbijeenkomst in de Oosterkerk. Die en alle andere activiteiten van het comité (zoals verspreiding van posters, flyers etc.) moeten via sponsoring bekostigd worden.

In 2008 wordt Eddy Boom voorzitter van het Comité 40-45 Hoorn. Hij zegt nu anno 2017: "Alleen de vogels zingen, de omfloerste trom kondigt de kop van de Stille Tocht aan. Vlaggen half stok, licht groen kleurende bomen langs de Westerdijk. Kinderen met bloemen. Vier mei in welk jaar dan ook is zinvol om te gedenken. Ook in de toekomst".

De Duitse dominee Giselherr Quast loopt mee in de Stille Tocht en gaat een dag later voor in een kerkdienst in Het Octaaf

Beeld van de herdenking op het Kerkplein in 2014